

Ergenlerin Toplumsallaşmasında İnternetin Etkilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Belgin ARSLAN CANSEVER*

Öz

Bu araştırmanın amacı, internetin ergenlerin toplumsallaşmasındaki etkilerine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırma, nitel ve nicel desenlerin birlikte kullanıldığı eklettik bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini, İzmir'in Bornova ve Karşıyaka ilçelerindeki ilköğretim okullarında II. kademe görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır. Nicel verilerin toplanmasında, 505; nitel veriler için ise, 27 öğretmen ile çalışılmıştır. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen öğretmen anketi ile yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Araştırmada, tanımlayıcı istatistik metotları, ki-kare bağımsızlık testi ile göstergibilimin metin çözümleme modellerinden A.J. Greimas'ın eyleyenler modeli (actantial model) kullanılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin, internetin ergenlerin toplumsallaşmasına olumsuz etkileri olduğunu düşündükleri ayrıca ergenlik dönemi konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmanın bu sonuçları doğrultusunda bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: toplumsallaşma, ergen, ilköğretim II. kademe öğretmenleri, internet

¹ 24 Ocak 2012 tarihinde elektronik olarak yayımlanmıştır.

* Öğr. Gör. Dr., Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü,
belgin.arslan.cansever@ege.edu.tr

The Views of Teachers About The Effects of Internet on Adolescent's Socialization

Abstract

The purpose of this study is to identify of teacher's views about the effects of Internet on adolescents' socialization. The research is based on a mix method which quantitative and qualitative methods are used together. The population of this study is composed teachers in the second stage of the primary education in Karsiyaka and Bornova districts of Izmir. In the process of quantitative data collection, 505 teachers and in the process of qualitative data collection, 27 teachers were joined to research. In the study researcher-developed questionnaires and semi-structured interview forms were used. In the process of data analysis, descriptive statistical methods as well as chi-square independence test and A.J. Greimas' actantial model as one of the text analysis model of semiotics was used. In conclusion, teachers think that internet affects adolescent's socialization negatively and there is insufficient knowledge and experience regarding adolescent period among teachers. In line with these results of the research, some suggestions are presented.

Keywords: socialization, adolescence, second stage teachers in primary education, internet

Giriş

Toplumsallaşma, bireyin içinde yaşadığı toplumun gelenek, görenek, norm ve değerlerini öğrendiği bir süreçtir. Bireyden tüm bu öğretileri içselleştirerek davranışlarına yansıtması ve toplumsal rollerine uygun biçimde hareket etmesi beklenmektedir. Bu bakımdan toplumsallaşma, birey ve toplum arasındaki ilişkiyi sağlamaktadır. Doğumla başlayıp ölüme dek süren bu sosyal deneyim süreci içinde birey, toplumdaki diğer bireyler ve gruplarla toplumsal etkileşime girmekte ve böylece yaşadığı toplumun kültürel özelliklerini öğrenmektedir. Dolayısıyla toplumsallaşma, toplumsal yaşamın devamı bakımından doğal ve zorunlu bir süreç olarak görülmektedir.

Farklı kurumların varlığından söz edilmeye başlandığı ulus-devlet oluşumlarıyla birlikte toplumsallaşma; aile, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, hukuk gibi modern kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde toplumsallaşma, büyük ölçüde resmi ilişkilerin yaşandığı bu kurumlar çerçevesinde gerçekleşmektedir (Sayın, 1994). Bu tip toplumlarda okul sistemlerine yakından bakıldığında; eğitimin yanı sıra yaşamla ilgili konularda bireyi bilgilendirip, onları çalışma yaşamının isteklerini karşılayabilecek düzeyde bireyler olarak yetiştirme gibi çok amaçlı bir duruma geldiği ve bu yönüyle ailenin işlevini elinden aldığı görülmektedir (Bessenyei, 2008). Okul, toplumun küçük bir örneği olmakla birlikte bireye bilgiler, beceriler, değerler kazandırarak onun yetişkinler dünyasındaki çalışma hayatına, boş zaman değerlendirme etkinliklerine ve sosyal güvenlik sistemlerine hazırlanmasına yardımcı olmaktadır. Bu ortamda kurulan arkadaşlıklar ile öğretmen-öğrenci ilişkileri bireyin toplumsallaşmasında etkili unsurlardır (Feldman, 2009; Marsh, 2000; Santrock, 2009).

Günümüzde çocuklar ve ergenler, ebeveynlerine göre oldukça farklı bir dünyada, küresel medya dünyasının etkisinde toplumsallaşmaktadır (Eggen ve Kauchak, 2010; Santrock, 2009). Bu gruplar, belirli toplumların, ulusların, uluslar üstü ya da etnik grupların üyeleri olarak internet aracılığıyla "yerel" kimliklerini bulmaya çalışmaktadır. Bu durumun ergenlerin dünyayı anlamlandırmaları üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır (De Block ve Buckingham, 2007). Televizyonun ve diğer kitle iletişim araçlarının çocuklarla ergenlerin sosyal gelişimleri üzerindeki etkileri çalışılmış olmasına rağmen internetin çocuk ve ergenlerin gelişimi üzerindeki etkileri ile ilgili çok az çalışma bulunmaktadır (Buckingham, 2007). Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla çocukların ve ergenlerin internet kullanım düzeyleri, memnuniyet dereceleri ve bu zaman diliminde internette neler yaptıklarına odaklanıldığı görülmektedir (Armstrong ve Casement, 2000; Cordes ve Miller, 2000; Facer, Furlong, Furlong, Sutherland, 2003; Livingstone ve Bovill, 1999;

Orleans ve Laney, 1998; Roberts, Foehr, Rideout ve Brodie, 2003). Araştırma konusunu oluşturan 12-14 yaş aralığındaki ergenlerin internet kullanımlarının onların toplumsallaşmaları üzerindeki etkilerini öğretmen bakış açısıyla irdelleyen bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bu bağlamda ergenler arasında benimsenen ve hızla yaygınlaşan internetin onların toplumsal gelişimleri üzerindeki etkilerini belirlemek önem kazanmaktadır.

Ergenlik Dönemi ve Ergenlerin İnternet Kullanımı

Çocukluktan yetişkinliğe geçişi içeren ergenlik, biyolojik, psikolojik ve sosyal olarak gelişme ve olgunlaşmanın meydana geldiği bir deneyim kazanma zamanı olarak tanımlanmaktadır. Ergenlik, cinsiyete ve coğrafi bölgelere göre farklılık gösterse de genel olarak 10-12 yaş civarında başlamakta ve 18-21 yaşları arasında sona ermektedir (Santrock, 2009).

İnternet, küreselleşmeyle birlikte gelen yenedünya düzeninin en önemli habercisi ve aracısı olarak nitelendirilmektedir. Bireyler açısından düşünüldüğünde ise internetin, sadece bir iletişim kanalı olmadığı aynı zamanda alış veriş yapmaya, çalışmaya, eğlence vb. çevrimiçi faaliyetleri gerçekleştirmeye yaradığını söylemek mümkündür. İnternetin bireylerle sunduğu tüm bu olanaklar, internet kullanımının gerek dünyada gerekse Türkiye’de hızlı bir biçimde artmasını da beraberinde getirmiştir. İnternet kullanımının yaygınlaşması, ekonomiyle birlikte toplum yapılarını da derinden etkilemektedir.

İnternet ergenlere, arkadaşları aracılığıyla dünya üzerindeki tutum ve davranışları gözlemleyip öğrenebilecekleri, ilgilerini paylaşabilecekleri, düşüncelerini ifade edebilecekleri bir sosyal ortam sunmaktadır. Ergenler internette insanlarla konuşabilmekte, farklı konularla ilgili fikir alış-verişinde bulunabilmekte, oyun oynamakta, eğitim almakta, müzik indirmek vb. gibi pek çok işi bir arada yapabilmektedir (Irving, 2006). İnternet aracılığıyla ergenler, elektronik ortamdaki pek çok kaynaktan aradıkları bilgilere kolay ve hızlı bir şekilde erişebilme fırsatı yakalamaktadırlar (Feldman, 2009). Araştırmalar ergenlerin, çocukluk döneminde alışık oldukları pek çok etkinliğin bilgisayar önünde zaman geçirme ile yer değiştirdiğini ya da diğer etkinliklere ayrılan zamanı azalttığını göstermiştir (Subrahmanyam, Kraut, Greenfield ve Gross, 2001).

Toplumsallaşma Sürecinde Okul ve Öğretmenlerin Rolü

Toplumların uygarlık düzeyi yükseldikçe sosyal yaşamın sürdürülebilmesi amacıyla çeşitli kurumlar oluşturulmuştur. Okul sistemleri de bu oluşum içerisinde eğitimin kurumlaşmasının sınırlı da olsa bir göstergesidir. Toplum, sosyal yaşamın devamlılığı ve bireyin, toplumun yaşam felsefesine göre hazırlanmasında okul sistemini sorumlu kılmıştır. Toplumsal yaşamın ihtiyaçlarına yönelik olarak hizmet vermeyi amaç edinen okul, bunu gerçekleştirirken toplumun şekillenmesinde de önemli rol oynamaktadır (Tatlıdil, 1993). Okul, çocukların ve ergenlerin belli bir süre ve belli amaçlar doğrultusunda içinde yaşayıp etkinliklere katıldığı toplumsal bir kurum olarak ait olunan kültürün unsurlarının öğrenilmesinde merkezi bir rol oynamaktadır (Pallas, 2000; Santrock, 2009). Okulun toplumsallaştırma işlevi, bireyi eğitmektir. Bu eğitim, kültürün temel bilgi ve becerilerini bireye aktarmakla gerçekleşmektedir. Okul, çocuğa bilginin farklı modellerini göstererek çocuğun ailesinden duygusal bağımsızlığını kazanmasını sağlamakta ve bireyi, yaşamda sahip olacağı roller ve toplumda edineceği yer ile ilgili olarak toplumsallaştırmaktadır (Bakardjieva, 2005; Elkin, 1964). Aynı zamanda toplu yaşamın sorumluluklarını öğreten ve bireylerin toplumsal değerleri benimsemelerine yardımcı olan resmi ve örgütlü bir toplumsallaşma kurumu olma sorumluluğunu da üstlenmektedir (Giddens, 2008).

Toplumların tamamlayıcı parçası olan okulda öğretim programları, öğretim metodları, zaman yönetimi ve öğrenci-öğretmen ilişkileriyle toplumun norm ve değerlerini kazanan bireyler, sonradan kişisel yeteneklerini gözden geçirip geliştirerek modern toplumdaki rollerini edinmektedirler. Bireylerin yeteneklerinin gelişmesi ve topluma uyum sağlamasıyla, toplumun modernize olmuş ve gelişmiş daha geniş bir sistem olacağı öngörülmektedir (De Block ve Buckingham, 2007; Meyer, 2007). Böylece okulda arkadaşlarla ve öğretmenlerle kurulan etkileşim sonucu çocuk ve ergenin, çeşitli sosyal becerileri öğrenip aile dışındaki roller ile ilgili daha detaylı bilgi kazanması mümkün hale gelmektedir (Fulcher ve Scott, 2007). Çocuğun kişilik oluşumu ve gelişimini biçimlendiren öğretmenin, çocuğun ve ergenin yaşamında önemli bir rolü bulunmaktadır. Öğretmen, ders konusunun yanı sıra öğrencilerin ilgileri, yetenek ve kişilik özellikleriyle de ilgilenmektedir. Okulda bilgi aktaran, öğrenim sürecini yöneten, sınıf içi düzen ve disiplini sağlayan öğretmen öğreticilik, gözetmenlik, danışmanlık, liderlik ve düzenleyicilik gibi görevlerden sorumludur. Çocuk ve öğretmen arasında çok sağlam bir duygusal bağ bulunmaktadır. Çocuk, kaygısını, sıkıntı ve başarısını öğretmeniyle paylaşmak istemekte bu açıdan da öğretmen, çocuğun okula karşı ilgi duymasında ve toplumsallaşmasında en

önemli unsur olarak görülmektedir (Yavuzer, 2001). Öğretmenler, çocuklarla ve ergenlerle birebir iletişim içinde olup onları yaşamı keşfetmeleri için cesaretlendirmektedir. Araştırmanın konu alındığı ilköğretim dönemi, çocuk açısından aileden sonra girilen yeni ve daha karmaşık ilişkilerin yaşandığı farklı bir sosyal çevredir. Aile içindeki samimi ve birincil ilişki biçiminin yerini okulda belirli kurallar çerçevesinde yaşanan resmi ilişkiler almaktadır. Çocuk ve ergen, okulda yaşama ait temel bilgi ve becerilerin yanı sıra gerek öğretmenleriyle gerekse arkadaşlarıyla etkileşim içine girerek sosyal bir kimlik kazanmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, internetin ergenlerin toplumsallaşmasına olan etkilerinin öğretmen bakış açısıyla belirlenmesidir.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, İzmir'in Bornova ve Karşıyaka ilçelerindeki devlet ilköğretim okullarında 2009-2010 öğretim yılında görev yapmakta olan II. kademe öğretmenleri oluşturmaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün istatistiklerine göre evreni oluşturan öğretmen sayısı 3707'dir. Evrenin son derece büyük olması sebebiyle örneklem alma yoluna gidilmiştir. Örneklem büyüklüğünü hesaplamak için istatistiksel olarak kabul gören $n = Nt^2pq/d^2 (N-1) + t^2pq$ formülü kullanılmış (Baş, 2008) ve % 95 güvenilirlik aralığında, çalışılması gereken örneklem sayısı $N= 3707$ için, $n = 348$ olarak bulunmuştur. Araştırmada anketlerin optik form aracılığıyla uygulanıp optik okuyucular tarafından elektronik ortama aktarılacağı göz önünde bulundurularak 505 öğretmen ile çalışılmıştır. Nitel bölüm için ise maksimum çeşitlilik örneklemeyle seçilen 27 öğretmen görüşmeye alınmıştır. Okul türü ile cinsiyet farklılıkları, örneklemin çeşitlilik alanlarını oluşturmuştur. Tematik tekrarlar gelmeye başladığı anda görüşmeler sonlandırılmıştır.

Öğretmenler için cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenleri dikkate alınmıştır. Buna göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlasını (% 55,2) kadın öğretmenler, kalan kısmını (% 44,8) ise erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin özel okullarda görev yapan öğretmenlerden daha kıdemli oldukları saptanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada nicel veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket; nitel veriler için ise görüşme soruları kullanılmıştır. Anket, demografik bilgi, çoktan seçmeli, evet-hayır şeklinde ve dörtlü likert tipinden

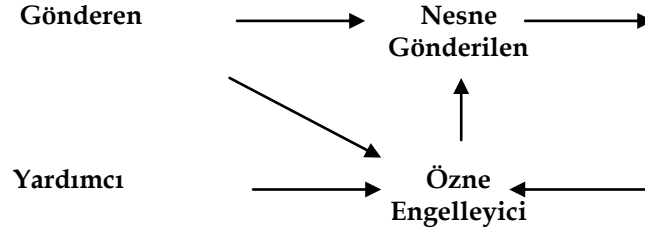
oluşan toplam 34 soru olarak hazırlanmıştır. Anketin geçerliğini sağlamak için hazırlanan sorular, alan bilgisine sahip üç uzman, üç ilköğretim öğretmeni, bir rehber öğretmen ve bir dilbilimci tarafından incelenmiştir. Değerlendirmelerin ardından gerekli düzenlemeler yapılarak anketteki bir soru formdan çıkartılmıştır. Böylece anket 33 soruya indirilmiştir. Anketlerin ön uygulaması 2009-2010 öğretim yılı birinci yarıyılında 207 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ön uygulama sonucunda anketlerin uygulandığı gruplardan olumlu geri bildirimler alınmış ve anketler esas uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Öğretmenler için hazırlanan görüşme formlarının ise, 2 öğretmen ile ön uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bunun sonucunda görüşme formlarının araştırmanın amacına uygun olduğu, kullanılan dil ve ifadelerin katılımcılar tarafından doğru bir biçimde anlaşıldığı gözlenmiş ve esas uygulamada ortaya çıkan yapıyla kullanılabilmesine karar verilmiştir.

Araştırmada öğretmenlerle yapılan görüşmelerin anketin geçerlik ve güvenilirliğini artırdığı düşünülmektedir. Nitel bölümün iç geçerliğini sağlamak için araştırmanın anahtar kavramları dikkate alınmış ve soruların ilgili literatürle tutarlılığı sağlanmaya çalışılmıştır. Dış geçerlik için araştırma deseni, görüşme yapılan öğretmenler ile veri toplama araçlarının özellikleri ve geliştirilme süreçleri, ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Araştırmada izlenen yöntem ayrıntılı bir şekilde açıklanarak dış güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. İç güvenilirliği sağlamak için ise, görüşme soruları açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmıştır.

Araştırmada Kullanılan Teknikler

Araştırmada elde edilen nicel verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde gibi tanımlayıcı istatistiksel metodların yanı sıra ki-kare bağımsızlık testi kullanılmıştır. Araştırmanın nitel verilerinin analiz edilmesinde ise, göstergebilimin metin çözümlene modellerinden A.J. Greimas'ın eyleyenler modeli'nden yararlanılmıştır. Eyleyenler modeli, mantıksal bir ilişkiye dayanmaktadır. Bir öznenin nesneye ulaşmak için gösterdiği çaba üzerinde biçimlenen bu modelde öznenin nesne ile olan ilişkisi bir "istek eksenini" oluşturmaktadır. Greimas'a göre öznenin bu isteğini gerçekleştirmesinde ona yardımcı olan insansı (antropomorphie) ya da insansı olmayan (non-antropomorphie) güçler vardır. Bunlara "yardımcı" adı verilir. Öznenin amacına ulaşmasının önündeki her türlü engel ise "engelleyici" ya da "düşman" adını alır. Eyleyenler modeli bu dört unsurun dışında "gönderen" ve "gönderilen" olmak üzere iki eyleyen daha içerir. Gönderen, özneyi söz konusu nesneye ulaşmak, onu elde etmek için yönlendiren, teşvik eden güçtür. Bir başka anlatımla, öznenin nesneye ulaşmak istemesinin nedenidir. Gönderilen ise öznenin nesneye ulaşma çabasının sonuçlarından yararlanan, sonunda

özneyi ödüllendiren ya da cezalandıran gücü temsil etmektedir (Culler, 2002). Greimas, eyleyenler modelini aşağıdaki gibi şemalaştırmıştır (Hébert, 2005):

Şema 1. A.J.Greimas'ın Eyleyenler Modeli

Modelde dikkat edilmesi gereken iki önemli nokta vardır. Bunlardan birincisi bu modelde soyut bir rolün (eyleyen), somut bir aktör tarafından gerçekleştirilmesidir. Modelin mantığı gereği bu altı soyut rol, özne ile nesne arasındaki her türlü "istek" ilişkisine dayanmaktadır. Ama bu rollerden bazıları, yüzey yapıda belirgin olmayabilir. Bu da söz konusu anlatı ya da sosyal durumla ilgili yorumlarla belirlenir. İkincisi, rolü oynayan aktör ile rol arasında sayısal bir denliğin zorunlu olmamasıdır. Örneğin, öznenin birden fazla engelleycisi ya da birden fazla yardımcısı olabilir. Bunun tam tersine, bir aktör hem engelleyci hem de yardımcı olabilir; hatta tek bir aktörün modeldeki altı rolü de üstlendiği durumlar olabilir. Araştırma çerçevesinde düşünülecek olursa, "toplumsallaşma" bir nesnedir; ergen ise bu nesneye ulaşması beklenen öznedir. Katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler, bu iki unsur dışındaki diğer dört unsurun tespitine dayanmaktadır².

² Bu çalışmada sadece, öğretmenlerin söylemlerinden hareketle altı öğeden oluşan eyleyenler modeli oluşturulmuştur. Greimas'ın modelinde, eyleyenlerin şemalaştırılmasından sonra bu eyleyenler arasındaki güç ilişkileri de belirlenmektedir. Çalışmanın amaç ve kapsamı doğrultusunda bu uygulamaya yer verilmemiştir.

Bulgular ve Yorum

Devlet okullarında çalışan kadın öğretmenlerin % 87,7'si; erkek öğretmenlerin % 93,7'si; özel okullarda çalışan kadın öğretmenlerin % 91,1'i ve erkek öğretmenlerin % 97,7'si internetin öğrencinin öğretmeni ile olan ilişkisine zarar verdiğine inanmaktadır. Her iki okul türünde de öğretmenler, internetin öğrenciyle olan ilişkisine verdiği zararlar konusunda endişeli olmakla birlikte özel okullarda görev yapan öğretmenler bu inancı devlet okullarındaki meslektaşlarından daha fazla taşımaktadırlar. Konuya ilişkin kadın ve erkek öğretmenler arasında da anlamlı bir farkın ortaya çıktığı söylenebilir. Tablo 1, internetin ergenin öğretmeniyle olan ilişkisine zarar verip vermediği inancının öğretmenin mesleki kıdemine göre değişimini göstermektedir:

Tablo 1. *İnternetin Okulda Ergen-Öğretmen İlişkileri Üzerindeki Etkisinin Öğretmenin Kıdemine Göre Değişimi (Devlet Okulu)*

Devlet Okulu		Meslekte kıdem					Toplam
		1-5 yıl arası	6-10 yıl arası	11-15 yıl arası	16-20 yıl arası	20 yıldan fazla	
İnternetin öğrenci-öğretmen ilişkisine zarar verip vermediği	Evet	N 19	46	36	33	98	232
		% 90,5	82,1	85,7	100,0	100,0	91,8
	Hayır	N 2	10	6	0	0	18
		% 9,5	17,9	14,3	0,0	0,0	8,2
Toplam		N 21	56	42	33	98	250
		% 100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Devlet okullarında çalışan kıdemi 1-5 yıl arası olan öğretmenlerin % 90,5'i; 6-10 yıl arası olan öğretmenlerin % 82,1'i; 11-15 yıl arası olan öğretmenlerin % 85,7'si ve 16-20 yıl arası olan öğretmenler ile 20 yıldan fazla olan öğretmenlerin tamamı (% 100,0) internet kullanımının artmasının öğrencinin öğretmeni ile olan ilişkisine zarar verdiğine inanmaktadır. İnternetin okulda ergen-öğretmen ilişkileri üzerindeki etkisi, öğretmenin kıdemine göre değişim göstermektedir (p=0,045).

Tablo 2. İnternetin Okulda Ergen-Öğretmen İlişkileri Üzerindeki Etkisinin Öğretmenin Kıdemine Göre Değişimi (Özel Okul)

Özel Okul		Meslekte kıdem					Toplam
		1-5 yıl arası	6-10 yıl arası	11-15 yıl arası	16-20 yıl arası	20 yıldan fazla	
İnternetin öğrenci-öğretmen ilişkisine zarar verip vermediği	Evet	N 41	55	55	42	52	245
	%	100,0	93,2	90,2	100,0	100,0	96,7
	Hayır	N 0	4	6	0	0	10
	%	0,0	6,8	9,8	0,0	0,0	3,3
Toplam		N 41	59	61	42	52	255
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Özel okullarda çalışan 1-5 yıl arası kıdemi olan öğretmenler ile 20 yıldan fazla kıdemi olan öğretmenlerin tamamı (% 100,0); 6-10 yıl arası kıdemi olan öğretmenlerin % 93,2'si; 11-15 yıl arası kıdemi olan öğretmenlerin % 90,2'si; 16-20 yıl arası kıdemi olan öğretmenler internetin öğrencinin öğretmeni ile olan ilişkisine zarar verdiğiğine inanmaktadır. İnternetin okulda ergen-öğretmen ilişkileri üzerindeki etkisi, öğretmenin kıdemine göre değişim göstermektedir (p=0,033).

Kıdem durumu, öğretmenlerin internet ile ilgili tutumlarında belirleyici rol oynamaktadır. İki okul türünde de kıdem arttıkça internetin ergenin öğretmenle olan ilişkisine zarar verdiği inancı da artmaktadır. Özellikle 16 yılın üzerindeki kıdemli öğretmenler internet kullanımının ergen-öğretmen ilişkileri üzerindeki olumsuz etkisini daha fazla vurgulamışlardır. Kıdemli öğretmenlerin daha fazla otorite sahibi olup, disipline önem vermeleri, ergenle sorun yaşamalarına neden olmaktadır.

İnternet kullanımının artmasının ergenin öğretmeni ile olan ilişkisine zarar vermesinin nedenine bakıldığında, devlet okullarında çalışan kadın öğretmenler (% 67,4), öğretmenle olan ilişkilerde davranış bozukluğu göstermesi ve saldırgan olmasını; erkek öğretmenler ise (% 74,2) internet kullanımının artmasından dolayı ödevlere gereken zamanın ayırlamaması ve derslerde konsantrasyon eksikliği yaşanmasını göstermişlerdir. Özel okullarda çalışan kadın öğretmenlerin % 71,9'u ve erkek öğretmenlerin % 39,1'i ise "kontrolsüz bir ortam olan internete karşın öğretmenlerin okulda kontrollü

olmayı ve belli bir disiplini öngörmesinden dolayı öğrenci ile zaman zaman iletişim kopukluğu yaşanabildiği"ni ifade etmişlerdir. Ayrıca erkek öğretmenlerin % 36,7'si "öğretmenle olan ilişkilerinde davranış bozukluğu göstermesi ve saldırgan olması"nu da neden olarak göstermiştir. Her iki okul türünde de internetin ergen-öğretmen ilişkilerini olumsuz yönde etkileme nedenleri, öğretmenin cinsiyetine göre değişmektedir ($p=0,000$).

Devlet okullarında görev yapmakta olan kadın öğretmenler internetin ergenin davranışları üzerine etkilerine odaklanmakta; erkek öğretmenler ise internetin derslere yansıyan boyutu üzerinde durmaktadır. Ergenlerin davranış bozukluğu gösterip saldırgan olması, kadın öğretmenleri daha fazla tedirgin eden bir durumdur. Erkek öğretmenler ise ödev yapılmadığında ergenin kendisine karşı geldiğini düşünmektedir. Özel okullarda görev yapan öğretmenler, devlet okullarındaki meslektaşlarından farklı olarak internetin ergen-öğretmen ilişkilerinde yarattığı iletişim sorunlarına vurgu yapmaktadırlar. Öğretmen, sınıf içinde öğrenciyi denetim ve kontrol altında tutmaktadır. İnternette ise ergen, kontrolsüz bir biçimde bilgiye erişebilmektedir. Hızlı, kolay ve denetimsiz bilgiye internet aracılığıyla erişim, ergen için daha cazip gelmektedir. Öğretmen, internette öğrenilen bilgilerin kontrol edilip denetimden geçmesi gerektiğine inanmaktadır. Ergen ve öğretmen arasındaki bu farklı görüşler, iletişim kopukluğu yaşanmasına neden olmaktadır.

Tablo 3. İnternetin Ergen-Öğretmen İlişkilerini Olumsuz Yönde Etkileme Nedenlerinin Öğretmenin Kıdemine Göre Değişimi (Devlet Okulu)

Devlet Okulu		Meslekte kıdem					Toplam
		1-5 yıl arası	6-10 yıl arası	11-15 yıl arası	16-20 yıl arası	20 yıldan fazla	
İletişim kopukluğu yaşanması	N	2	1	8	4	10	25
	%	10,0	2,1	22,2	12,1	11,0	11,0
Ödevlere gereken zamanın ayrılamaması ve derslerde konsantrasyon eksikliği yaşanması	N	11	25	7	11	36	90
	%	55,0	53,2	19,4	33,3	39,6	40,6
Öğretmene karşı davranış bozukluğu göstermesi, saldırgan olması	N	7	21	21	18	45	94
	%	35,0	44,7	58,3	54,5	49,5	48,4
Toplam	N	20	47	36	33	91	227
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Devlet okullarında çalışan kıdemi 1-5 yıl arası olan öğretmenlerin % 55,0'i ve 6-10 yıl arası olan öğretmenlerin % 53,2'si internetin ergenin öğretmeni ile ilişkisine zarar verme nedeni olarak "internetin uzun süreli kullanımından dolayı ödevlere gereken zamanın ayrılamaması ve derslerde konsantrasyon eksikliği yaşanması" olduğunu belirtmiştir. Kıdemi 11-15 yıl arası olan öğretmenlerin % 58,3'üne ve 16-20 yıl arası olan öğretmenlerin % 54,5'ine ve 20 yıldan fazla kıdemi olan öğretmenlerin % 49,5'ine göre ise zarar verme nedeni ergenin öğretmenle olan ilişkisinde davranış bozukluğu göstermesi, saldırgan olmasıdır. İnternetin ergen-öğretmen ilişkilerini olumsuz yönde etkileme nedenleri, öğretmenin kıdemine göre değişmektedir (p=0,017).

Tablo 4. İnternetin Ergen-Öğretmen İlişkilerini Olumsuz Yönde Etkileme Nedenlerinin Öğretmenin Kıdemine Göre Değişimi (Özel Okul)

Özel Okul		Meslekte kıdem					Topla m
		1-5 yıl arası	6-10 yıl arası	11-15 yıl arası	16-20 yıl arası	20 yıldan fazla	
Nedenler	İletişim kopukluğu yaşanması	N 13	18	20	35	46	132
		% 31,7	32,7	36,4	85,4	92,0	54,5
	Ödevlere gereken zamanın ayrılmaması ve derslerde konsantrasyon eksikliği yaşanması	N 12	16	5	2	2	37
		% 29,3	29,1	9,1	4,9	4,0	15,3
	Öğretmene karşı davranış bozukluğu göstermesi, saldırgan olması	N 16	21	30	4	2	73
		% 39,0	38,2	54,5	9,8	4,0	30,2
Toplam		N 41	55	55	41	50	242
		% 100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Özel okullarda çalışan kıdemi 1-5 yıl arası olan öğretmenlerin % 39,0'una; 6-10 yıl arası olan öğretmenlerin % 38,2'sine ve 11-15 yıl arası olan öğretmenlerin % 54,5'ine göre internet kullanımının artmasının ergenin öğretmeni ile olan ilişkisine zarar vermesinin nedeni öğretmene karşı davranış bozukluğu göstermesi ve saldırgan olmasıdır. Kıdemi 16-20 yıl arası olan öğretmenlerin % 85,4'ü ile 20 yıldan fazla olan öğretmenlerin % 92,0'sine göre ise bu durumun nedeni, kontrolsüz bir ortam olan internete karşın öğretmenlerin okulda kontrollü olmayı ve belli bir disiplini öngörmesinden dolayı ergen ile zaman zaman iletişim kopukluğu yaşanmasıdır. İnternetin ergen-öğretmen ilişkilerini olumsuz yönde etkileme nedenleri, öğretmenin kıdemine göre değişim göstermektedir ($p=0,000$). Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin çoğunlukla internetin ders başarısı üzerine etkileri ile ergenin öğretmenle olan ilişkisinde davranış bozukluğu göstermesine odaklandıkları görülmektedir. Özel okullarda görev yapan öğretmenler ise internetin olumsuz etkilerine ilişkin olarak ergenin öğretmene karşı davranış bozukluğu göstermesi ve iletişim kopukluğu yaşamasına dikkat çekmişlerdir. Kıdemli öğretmenler, disiplini önemsedikleri için interneti kontrolsüz bir ortam olarak nitelendirmekte ve ergenle iletişim kopukluğu yaşanma nedeni olarak göstermektedir. Öğretmen görüşlerine göre, ergenlerin uzun süreli internet kullanımları, zihinsel ve bedensel yorgunluğa neden olmaktadır. Okula

geçmektedir. İlköğretim ikinci kademedeki ergen, bu dönemin ilk yıllarını yaşadığı için öğretmen tarafından henüz çocuk olarak görülmektedir. Bu durum, pedagojik formasyon almış bir öğretmenin bilgi eksikliğinden değil, terminolojinin Türkiye’de özellikle 12 yaş grubu için tam olarak yerleşmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Her iki okul türündeki öğretmenler için toplumsallaşma eylemini gerçekleştiren kişi, çocuk ya da bireydir. Bu kavramların her ikisinin de “ergen” yerine kullanıldığı alıntılarda açıkça görülmektedir.

Toplumsallaşma deyince ilk aklıma gelen iletişimdir. Birey, kesinlikle toplumsallaşmalı; çünkü toplumsallaşmayan bireylerde yalnızlık çok tehlikeli olabiliyor. Bireylerin yalnızlaşması, toplumların yalnızlaşmasına sebep oluyor. Bu yalnızlaşma da bencillikten, benmerkezciliğe ve daha da çoğaltabileceğimiz çok ciddi toplumsal olaylara kadar gidebilecek yanlışlıklar doğurabiliyor. [Öğrt-2K/D]

Öğretmenler, toplumsallaşmayı konunun değer nesnesi olarak net bir biçimde ortaya koymaktadırlar. Yukarıdaki alıntıda devlet okulunda görev yapmakta olan kadın öğretmen, toplumsallaşmayı, bireyler arası iletişim ile özdeşleştirmekte ve süreci, “toplumsallaşma olmazsa ne olur?” sorusunun cevabı ile açıklamaktadır. Öğretmene göre toplumsallaşma, birey açısından olumsuz olabilecek pek çok toplumsal olayın yaşanmaması için gereklidir. Bu yüzden birey, yaşadığı toplumun tüm değerlerini öğrenerek yaşamını bu çerçevede sürdürmelidir. Dolayısıyla öğretmen, toplumsallaşmayı ergen için ulaştırılması hedeflenen nesne olarak ortaya koymaktadır.

Bireyin toplumsallaşmasında tetikleyici güç, toplumun kendisidir. Toplumun bireyden bir takım beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentiler, toplumsal roller ve bu rollerin gerektirdiği davranışlardır. [Öğrt-7E/D]

Ergeni toplumsallaştırmaya yönlendiren bir güç bulunmaktadır. Bu güç de toplumun kendisidir. [Öğrt-9K/D]

Öğretmenler genel olarak göndereni betimlerken “tetikleyici güç” ya da “yönlendirici güç” ifadelerini kullanmaktadırlar. Toplum, bireyden yaşamının her evresinde belirli sorumlulukları yerine getirmesini beklemektedir. Bu sorumluluklar, her toplumun kendine özgü yapısına uygun olarak belirlenmektedir. Birey, bebeklikten başlayarak ailede; daha sonra ise okul

ortamı, iş yaşamı ve dahil olduğu tüm kişisel ve kurumsal ilişkilerinde farklı rolleri yerine getirmektedir. Böylece yaşadığı toplumda kabul görmektedir.

(...) birey için toplumsallaşmanın gerçekleşmemesi durumunu düşünmek bile hayal dünyasının sınırlarını zorlamaktır. Neden? Çünkü toplum buna izin vermez. Yaptırımlarıyla bireyi mutlaka o çemberin içine alır. [Öğrt-4E/Ö]

Özel okulda görev yapan erkek öğretmene göre toplum, çeşitli yaptırımlarıyla ergenin toplumsallaşma dışında kalmasına izin vermemektedir. Dolayısıyla ergenin toplumsallaşmaya yönelmesi, toplumun baskısı ile gerçekleşmektedir. Böylece toplum, bireyi değerleri, normlarıyla donatarak toplumsal yaşama kazandırmaktadır.

Toplumsallaşma, gerek bireyin toplumsal bir varlık haline gelebilmesi, gerekse toplumun devamlılığı bakımından da önemli bir süreçtir. Toplum, toplumsal aktörler aracılığıyla kendisini yeniden üretmektedir. Toplumsallaşma burada bir toplumsal mekanizma, bir araç görevi görmektedir. Öğretmenler, toplumsallaşmanın gerçekleşmesi sonucunda toplumun varlığını devam ettirmek yoluyla yarar sağlanacağını dile getirmektedirler:

Toplumsallaşma, aynı zamanda toplumun devamlılığını sağlamaktadır. Toplumsal ögelerin bir kuşaktan diğerine aktarılması yoluyla toplumlar varlıklarını sürdürürler. Bu yüzden de toplumsallaşmanın gerçekleşmesi kendi haline bırakılmaz, toplum çeşitli yaptırımlarıyla bu sürecin gerçekleşmesini sağlar. [Öğrt-1K/D]

Ergeni toplumsallaşmaya yönlendiren toplum, bu süreç sonunda kendi varlığını devam ettirerek yarar sağlamakta; ancak bu süreci kendi haline bırakmamaktadır. Bir takım kontrol mekanizmaları geliştirerek süreç boyunca bir aksamanın olmamasına çalışmaktadır. Böylece hem birey hem de toplum yarar sağlamaktadır. Dolayısıyla öğretmenlere göre araştırma öznesi aynı zamanda gönderilen konumundadır.

Her iki okul türündeki öğretmenler, ergenin toplumsallaşmasında yardımcı olarak aile, kitap, okul ortamındaki kulüpler ile televizyon ve internetin önemine değinmişlerdir. Özel okulda görev yapmakta olan kadın öğretmene göre, toplumsallaşmanın birincil ve temel yardımcısı aile ortamıdır. Ergenin aile

üyeleriyle kurduğu ilişkiler, sonraki toplumsal ilişkilerinde de temel oluşturmaktadır:

Her şeyin başı aile deriz ya... Bence toplumsallaşmayı sağlayan ilk ve en önemli unsur aile ortamında çocuğun anne-babası, kardeşleri ve eğer varsa ailenin diğer üyeleri ile kurduğu ilişkilerdir. Çocuk ailede ne kadar iyi diyalog kurabilirse sonradan girdiği arkadaşlık ve okul ortamlarında da hiç zorlanmadan sosyal yaşamını devam ettirebilmektedir. [Öğrt-1K/Ö]

Özel okulda görev yapan erkek öğretmen ise okulların kulüp adı altında sağlamış olduğu olanakların ergenin toplumsallaşma sürecine olan katkılarından söz etmektedir. Kulüpler aracılığıyla ergenlerin arkadaş çevresi genişlemektedir. Böylece ergenler, farklı bir etkinliği akranlarıyla birlikte gerçekleştirme fırsatı yakalamaktadırlar:

Okul ortamı ergen için sayısız kulüp olanağı sunuyor. Buralarda farklı sınıflardan akranlarıyla bir araya gelebiliyorlar, tanışıyorlar. Enerjilerini ilgi alanlarına yönelik farklı etkinliklerle harcayabiliyorlar. Bu da onlara hem psikolojik olarak bir rahatlama hem de sosyal yönden bir kazanım sağlıyor. [Öğrt-5E/Ö]

Devlet okulunda görev yapan iki kadın öğretmen ise kitap, televizyon ve internet gibi kitle iletişim araçlarının toplumsallaşma sürecinde üstlendiği rolü vurgulamaktadır. Kitaplar, toplum kültürünün özelliklerini taşımakta ayrıca toplumun kullandığı dili bireylerin daha etkin olarak kullanmasına da yardımcı olmaktadır:

Toplumsallaşmada kitapların önemini vurgulamak isterim. Kendi kültürünüze ait bir kitap size hem kültürünüzün dilini daha iyi kullanmanızı öğretir hem de kültürel değerleriniz satır aralarında gizlenmiş olarak sizin onu oradan çekip çıkarmanızı bekler. Bazen kitapta anlatılan bir karakterin içinde kendinizi bulur ve onunla özdeşleşirsiniz. Kullandığı dili kullanır ve davranışlarını taklit edersiniz. Bu aynen onun gibi bir durum. [Öğrt-1K/D]

Diğer öğretmen ise kitle iletişim aracı olarak televizyon ve interneti, toplumsallaşma sürecinin etkili unsurları olarak görmektedir. Bu durum gerek televizyona gerekse internete önemli bir sorumluluklar yüklemektedir. Öğretmene göre ergenin toplumsallaşmasında, internetin yardımcı olma rolü, ancak internet dünyasının yeniden yapılandırılmasıyla kabul edilmektedir.

Günümüzde televizyon ve internet, toplumsallaşmanın geleneksel biçimlerinden çok daha etkili unsurlar olarak karşımıza çıkıyor. Çocuk buralardan edindiği bilgilerle kendi dünyasında toplumsallaşabiliyor. Özellikle de internet...Çünkü ergenin dünyasında inanılmaz bir yerde. Bazen bir görüntü sizin okulda vermek istediğiniz bir değer önüne geçebiliyor. Bence internet, bu durumu göz önünde bulundurarak kendini yeniden gözden geçirmelidir. [Öğrt-3K/D]

Ergenin toplumsallaşmasının önünde, bu durumu engellemeye çalışan çeşitli güçler ya da toplumsallaşma sürecinde aşılması gereken engeller bulunmaktadır. Ergenin toplumsallaşmasını önlemeye çalışan bu güçler, eyleyenler modelinde “engelleyci” adını almaktadır. Öğretmenlere göre toplumsallaşmanın engelleycileri: internet, ailede yerleşmiş bir boş zaman değerlendirme kültürünün bulunmayışı, sınavlara odaklı bir eğitim politikasının olması ve kent yaşamının zorluklarıdır.

Farklı devlet okullarında görev yapmakta olan iki erkek öğretmene göre internet, kontrolsüz bir biçimde kullanıldığında, ergenin toplumsal yaşamına olumsuz yönde etki etmektedir:

Bence toplumsallaşmanın en büyük engelleycisi internettir. Ben de işlerimi hallederken kullanıyorum; ama bizim çocukların yaptığı gibi sosyal hayatımı internette yaşamaya çalışmıyorum. Özel yaşamlarını orada paylaşıyorlar. Bu ne kadar tehlikeli bir şey. Yüz yüze görüşmek, arkadaşının sıcaklığını hissetmek varken ilişkini ekran karşısında yaşama, olacak şey değil. Bir de oyunlar var tabi, özellikle erkeklerin favorisi. Hep şiddet içerikli oyunlar oynadıklarından tenefüslerde bile bir bakıyorsun biri diğeri ile kavga ediyor. Ama bunu kavga olarak da algılamıyorlar... [Öğrt-1E/D]

İnternetin, kontrolsüzce kullanıldığında toplumsal ilişkileri olumsuz yönde etkilediğine inanıyorum. İnterneti uzun süre kullanan çocuklar, konsantrasyon eksikliği, göz teması kurmaktan kaçınma gibi belirtilerle kendini hemen ele veriyor. Tabi bu durum derslerine olumsuz olarak yansıyor. [Öğrt-2E/D]

Devlet okullarında görev yapmakta olan iki kadın öğretmen, tüm aile üyelerinin birlikte yapacakları etkinliklerin doyurucu paylaşımları sağlayacak türden olmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Ayrıca ailedeki tüm bu paylaşımların, ergenin okul ortamındaki ilişkilerine de olumlu yönde yansıtacağına inanılmaktadır:

Ailelerden şikâyet geliyor, çocuğum internetten çıkıp bizimle bir paylaşımda bulunmuyor diye. Ben burada interneti suçlamıyorum; çünkü çocuk internetten çıkacak, aileyle televizyon izleyecek, bence bu kaliteli bir paylaşım olmuyor. Çocuk yalnızca yanınızda oturmuş oluyor ama aslında yine sizinle değil. [Öğrt-8K/D]

Toplumsallaşmada aile önemli diyoruz. Aile içi ilişkilerin doyurucu olması için ergenin ailesiyle kaliteli zaman geçirmesi gerekir. Ama ben velilerimi dinliyorum, onlarda böyle bir bilinç yok ki... Neredeyse birlikte yaptıkları etkinlik yok. Her şeyi okuldan ve öğretmenden bekliyorlar. Elimizde sihirli bir değnek yok ki... [Öğrt-4K/D]

Özel okulda görev yapmakta olan erkek öğretmen ise Türk eğitim sisteminin benimsediği politikaların önemine dikkati çekmektedir. Öğretmene göre sınav odaklı bir öğretim sistemi, ergene sosyal anlamda hareket etme olanağı bırakmamaktadır:

Bizim okulumuz başarı odaklı velilerin daha çok tercih ettikleri bir okul. Çocuk ailesinden ve okuldan gelen sınav baskısıyla kendine, arkadaşlarına ayıracak zaman bulamıyor. Oysa bu yaştaki çocukların enerjilerini dışarılarda koşarak, eğlenerek tüketmesi lazım. Okulumuzda akademik başarı ön planda tutulduğundan farklı türden etkinlik alanları neredeyse hiç yok gibi... [Öğrt-3E/Ö]

Ergenin okulda sosyal etkinliklere katılımında, etkinlik türlerinin çeşitliliği ile okulun fiziksel olanakları önemli rol oynamaktadır. Gerek devlet okullarındaki gerekse özel okullardaki alt yapı yetersizlikleri sebebiyle pek çok etkinlik gerçekleştirilememektedir. Bu durum ergenlerin okulu sadece akademik donanım kazanma amacıyla gidilen yerler olarak algılamalarına da neden olmaktadır.

Aynı özel okuldan diğer bir erkek öğretmen ise şehir planlanmasındaki uygulama eksikliklerine dikkati çekmektedir. Öğretmene göre büyük şehirlerde ergenin gelişim basamaklarına uygun farklı etkinlik alanlarının ve türlerinin

olması, aynı zamanda bu tip yerlerin güvenliğinin de sağlanması gerekmektedir. Bu durum ergen için ev merkezli etkinliklerin ev dışı etkinliklere dönüşümünü sağlamada etkili rol oynamaktadır.

Ben en büyük engelleyicinin ergenin dünyasına hitap etmeyen yapısıyla büyük şehirler olduğunu düşünüyorum. Yeterli spor sahaları yok, farklı türden etkinlik alternatifleri yok...Çocuklar 10-11 katlı apartmanlarda ne kadar sosyalleşebilir? Hele 13-14 yaşına gelen bir çocuğu evde ne ile avutabilirsiniz? Buna bir çözüm bulunmalı, yoksa çocuklarımız ellerimizden kayıp gidecek...
[Öğrt-2E/Ö]

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada resmi ve özel ilköğretim okullarında görev yapmakta olan branş öğretmenlerinin ergenlerin toplumsallaşmasında internetin etkilerine ilişkin görüşleri irdelenmiştir. Öğretmenlere göre toplumsallaşma, iletişim, toplumsal norm, değer, kural, kaide, gelenek ve göreneklerin öğrenilip içselleştirildiği bir süreçtir. Toplumsallaşmanın gerçekleşmesiyle birlikte, toplum da varlığını sürdürerek bundan yarar sağlamaktadır. Toplumsallaşmada birey-toplum etkileşimi ön plana çıkmaktadır. Bu süreçte birey, toplumsal olmayı öğrenmekte, toplum da kendine özgü değer ve normları sonraki kuşaklara aktarabilmektedir. Böylece toplumun varlığı kuşaklar aracılığıyla devam etmektedir.

Ergenin toplumsallaşmasında okul, ulus devlete uygun insan tipi yetiştirmede etkin rol oynamaktadır. İnternet ise, küresel bir boyutta toplumsallaştırmayı gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Öğretmenler bu noktada endişelidir. Endişenin temel nedeni, yeni kuşağın toplumsallaşma sürecinin kendi alışık oldukları toplumsallaşmadan farklı oluşudur. Öğretmenler, kendilerine tanıdık gelmeyen bu toplumsallaşma sürecinde bir yer bulamamaktan ve bu durumla nasıl başa çıkacaklarını bilememekten tedirgin olmaktadır.

Eğitim kurumlarının homojen bir ortamda öğrencilere bilginin yanı sıra çeşitli kurullarla kültürel değer ve normları aktarmaya çalıştığı bilinmektedir. Bu duruma karşın internetle birlikte okullardaki bu homojen ortam, ortadan kalkmaya başlamıştır. Özellikle erkek ergenlerde görülen oyun temelli gruplaşmalar, ekonomik güçle ilişkilidir. Yeni çıkan pahalı oyunları alabilenler bir gruba dahil olarak bu oyunu oynamayan arkadaşlarını dışlamaktadırlar. Böylece sınıf içinde gizli bir çatışma yaşanmaktadır.

Ergenlik, endüstri toplumuyla birlikte ortaya çıkmıştır. Ergenlik yaşı ise gittikçe genişleyen bir yaş grubunu içermeye başlamıştır. Modern toplumlarda ergenin yaşam alanı çocukluk ve yetişkinlikten farklıdır. Bu çerçevede ergenlik, çocukluk ve yetişkinlikten farklı olarak kabul edilmekte ve değerlendirilmektedir. Oysa Türkiye’de çocukluk ve ergenlik henüz net bir biçimde birbirinden ayrılmış değildir. Bu durumun, araştırmada ortaya çıkan en önemli göstergesi ise öğretmenlerin ergenler için “çocuk” kavramını kullanmasıdır. Bu döneme ilişkin bilgilerin artması, ergenin öğretmenle ilişkilerinde yaşanan sorunların çözümünde etkili olabilir.

İnternetin, ergenlerin toplumsallaşma sürecinde neden olabileceği olumsuz etkileri önlemek amacıyla bir takım önlemlerin alınması gerekmektedir. Ergenlerin fizyolojik, psikolojik ve sosyal açılardan gelişimini destekleyecek düzeydeki boş zaman değerlendirme etkinliklerine yönlendirilmesi ve okul ortamlarında bu etkinliklere düzenli olarak zaman ayırmaları sağlanmalıdır. 2007-2008 öğretim yılından itibaren ilköğretim II. kademedeki seçmeli olarak verilen medya okuryazarlığı dersi, ergenlerin yaşamlarına etki eden kitle iletişim araçlarının eleştirel olarak yorumlanmasını ve ergenlerin pasif bir tüketici olmak yerine aktif bir katılımcı olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda dersin zorunlu hale getirilip halen haftada 45 dakika olan ders saatinin artırılması, son derece önemlidir.

Kaynakça

- Armstrong, A. ve Casement, C. (2000). *The child and the machine: How computers put our children's education at risk*. Beltsville, MD: Robins Lane Press.
- Bakardjieva, M. (2005). *Internet society: The Internet in everyday life*. London: Sage Publications.
- Baş, T. (2008). *Anket Nasıl Hazırlanır, Uygulanır, Değerlendirilir?* Ankara.: Seçkin Yayıncılık.
- Bessenyei, I. (2008). Learning ve Teaching in the Information Society e-learning 2.0 and Connectivism. R. Pintér (Ed). *Information Society: from theory to political practice coursebook* içinde (202-211). Budapest: Gondolat-Új Mveátum.
- Buckingham, D. (2007). *Beyond technology: children's learning in the age of digital culture*. Cambridge: Polity Press.
- Cordes, C. ve Miller, E. (2000). *Fool's gold: a critical look at computers in childhood*. www.allianceforchildhood.net. Erişim Tarihi: 09/01/2008
- Culler, J. (2002). *Structuralist poetics*. London: Routledge Classics.
- De Block, L. ve Buckingham, D. (2007). *global children, global media: migration, media ve childhood*. New York: Palgrave Macmillan.
- Eggen, P. ve Kauchak, D. (2010). *Educational psychology, windows on classrooms* (9. Baskı). New Jersey: Pearson Education Inc.
- Elkin, F. (1964). *The child and society*. U.S.A.: Rveom House Inc.
- Facer, K., Furlong, J., Furlong, R. and Sutherlve, R. (2003). *Screen play: Children and computing in the home*. London: Routledge.
- Feldman, R. S. (2009). Physical Development in Adolescence. *Child Development* (5. Baskı) içinde (409-502). U.S.A.: Prentice Hall.
- Fulcher, J. ve Scott, J. (2007). *Sociology* (3. Baskı). New York: Oxford University Press Inc.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Hébert, L. (2005). *Tools for text and image analysis: An introduction to applied semiotics*, (J. Tabler, Çev.) www.signosemio.com Erişim Tarihi: 19/01/2010
- Irving, K. E. (2006). The Impact of Technology on the 21 st Century Classroom. J. Rhoton and P. Shane (Ed.) *Teaching Science in the 21 st Century* içinde (3-19) USA: National Science Teachers Association Press.
- Livingstone, S. ve Bovill, M. (1999). Young People, New Media: Final Report of the Project, "Children, Young People and the Changing Media Environment", An LSE Report, London: London School of Economics ve Political Science.
- Marsh, I. (Ed.). (2000). *Sociology-making sense of society*. London: Pearson Education Limited.

- Meyer, J. W. (2007). The Effects of Education as an Institution. A. R. Sadovnik (Ed.), *Sociology of Education*, içinde (115-130). New York: Routledge.
- Orleans, M. ve Laney, M.C. (1998). *Early adolescent social networks ve computer use*. Proceedings of the Families, Technology & Education Conference'ta 30 Kasım'da sözel bildiri olarak sunulmuştur.
- Pallas, A. M. (2000). The effects of schooling on individual lives. M. T. Hallinan (Ed.). *Handbook of the Sociology of Education* içinde (89-103) New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Roberts, D.F., Foehr, U.G., Rideout, V.J., ve Brodie, M. (2003). *Kids and Media in America*. New York: Cambridge University Press.
- Santrock, J. W. (2009). *Educational Psychology* (4.Baskı). New York: The McGraw-Hill Companies Inc.
- Sayın, Ö. (1994). *Sosyolojiye giriş, sosyolojinin temelleri* (2. Baskı). İzmir: Neşa Ofset Amb.San. ve Tic. A.Ş.
- Subrahmanyam, K.; Kraut, R.; Greenfield, P.; Gross, E. (2001). New Forms of Electronic Media: The Impact of Interactive Games ve the Internet on Cognition, Socialization ve Behavior. D.G. Singer & J.L. Singer (Eds.), *Handbook of Children and the Media* içinde (73-99). California: Sage Publications.
- Tatlıdıl, E. (1993). *Toplum, eğitim ve öğretmen*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 71, İzmir.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk Psikolojisi* (20. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazar Notları

1. Bu makale yazarın, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kurumlar Sosyolojisi Bilim Dalı'nda hazırlamış olduğu "Ergenlerin Toplumsallaşmasında İnternet Kullanımının Aile ve Okul Bağlamında Yarattığı Sorunlar" başlıklı doktora tezinin alt hipotezlerinden birisini içermektedir.
2. Çalışma, Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kapsamında 10-EĞF-001 proje nosu ile desteklenmiştir.
3. Çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen danışmanım Prof Dr. Önal Sayın'a teşekkürlerimi sunarım.